

# DOKUMENTACJA BADAŃ KONSERWATORSKICH

tarcze zegarowe i drewniane żaluzje na wieży

BAZYLIKI NARODZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYII PANNY W GIETRZWAŁDZIE



Autor: Mirosław Cholewka  
Zamawiający: Parafia kościoła

*Mirosław Cholewka*  
mgr Mirosław Cholewka  
DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTKÓW  
NR DYPL. 2163/UMK

Olsztyn sierpień 2023

## **ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA:**

- I. KARTA ZABYTKU
- II. METODYKA BADAŃ
- III. MIEJSCA POBRANIA PRÓBEK
- IV. WYNIKI BADAŃ
- V. PODSUMOWANIE
- VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
- VII. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

## **1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ**

### **1.1 DANE OBIEKTU**

- Rodzaj obiektu: kościół katolicki
- Temat: tarcze zegarowe na wieży, drewniane żaluzje wieży
- Autor i warsztat: miejscowy/Arnold Güldenpfennig
- Sygnatury: brak
- Datowanie: 1500/1878–1884
- Lokalizacja: Gietrzwałd, powiat Olsztyn
- Właściciel: Parafia kościoła
- Technika: cyferblaty wykonane z blachy miedzianej, podobnie wskazówki, malowane i złożone, żaluzje wykonane z sosnowych desek malowane

### **1.3. DANE O DOKUMENTACJI**

- Autor dokumentacji: mgr Mirosław Cholewka
- Data i miejsce wykonania: 4 08 2023
- Miejsce przechowywania 1,2 i 3 egzemplarza:
  - 1,2 - Archiwum parafialne
  - 3- Archiwum WUOZ Olsztyn

## **2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE**

Omawiane elementy wystroju wieży, prawdopodobnie wraz z mechanizmem zegara można kojarzyć z ostatnią rozbudową z lat 1878-1884, za czasów proboszcza ks. Augustyna Weichsela. Okresie tym wzniesiono nową, murowaną, trzykondygnacyjną wieżę i opatrzone zegarami.

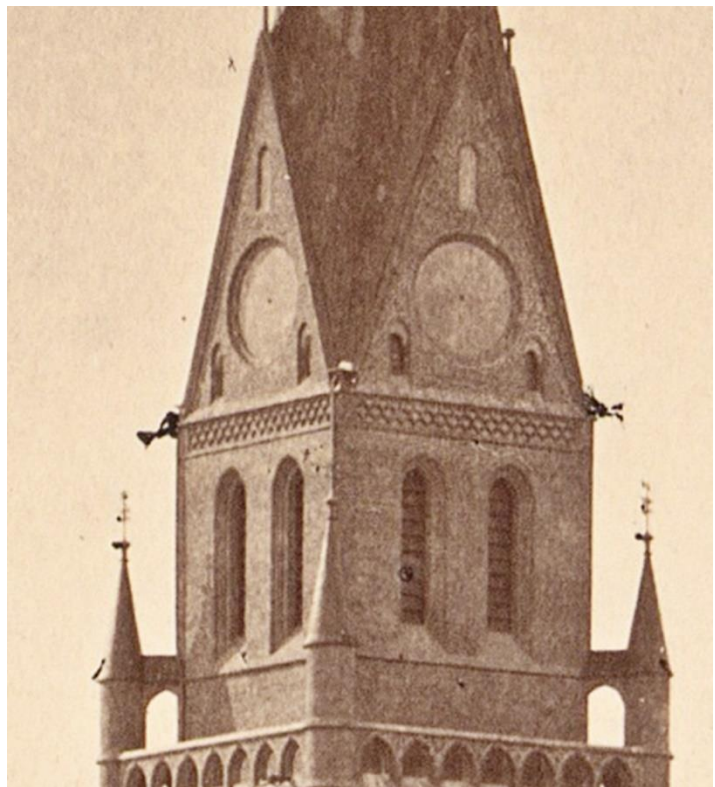
## **3.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA**

Cyferblaty i wskazówki wykonano z blachy miedzianej i malowano farbami olejnymi oraz dodatkowo złożono: cyfry, wskazówki i promienie pod wskazówkami.

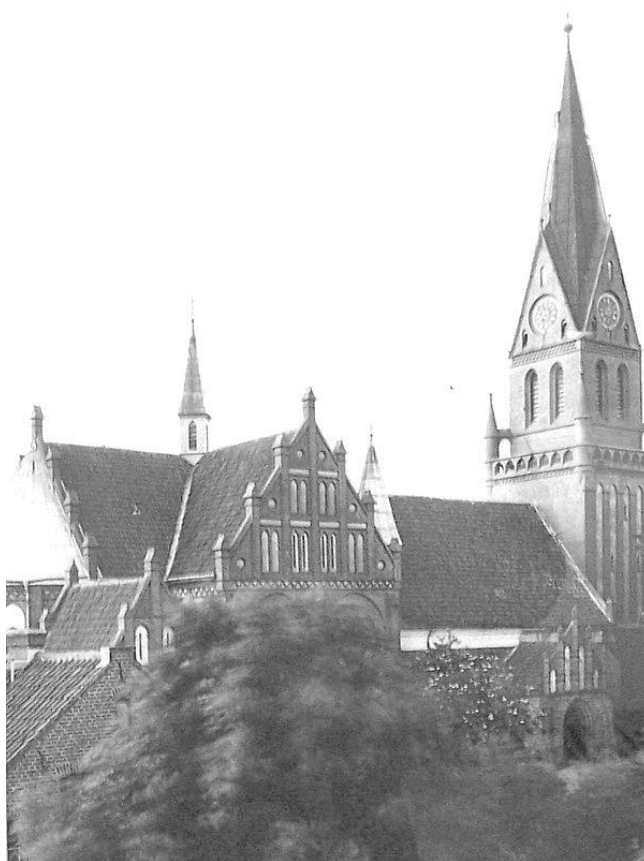
Żaluzje wykonano z sosnowych desek, malowano farbą kryjącą koloru brązowego.



Widok zdjęcia z lat 1883/84, brak cyferbaltów.



Wykadowany fragment powyższego zdjęcia..



Fotografia z pocz XXw. Widać zegary i niezbyt ciemne deski żaluzji.



#### 4.0. METODYKA BADAŃ

Badania *in situ* przeprowadzono 05 sierpnia 2023 roku. Dokonano oględzin obiektu, wykonano dokumentację fotograficzną, wykonano odkrywki oraz pobrano próbki do badań laboratoryjnych w miejscach reprezentatywnych.

Na fotografiach udokumentowano miejsca pobrania próbek. Badaniom poddano wyprawy i warstwy barwne

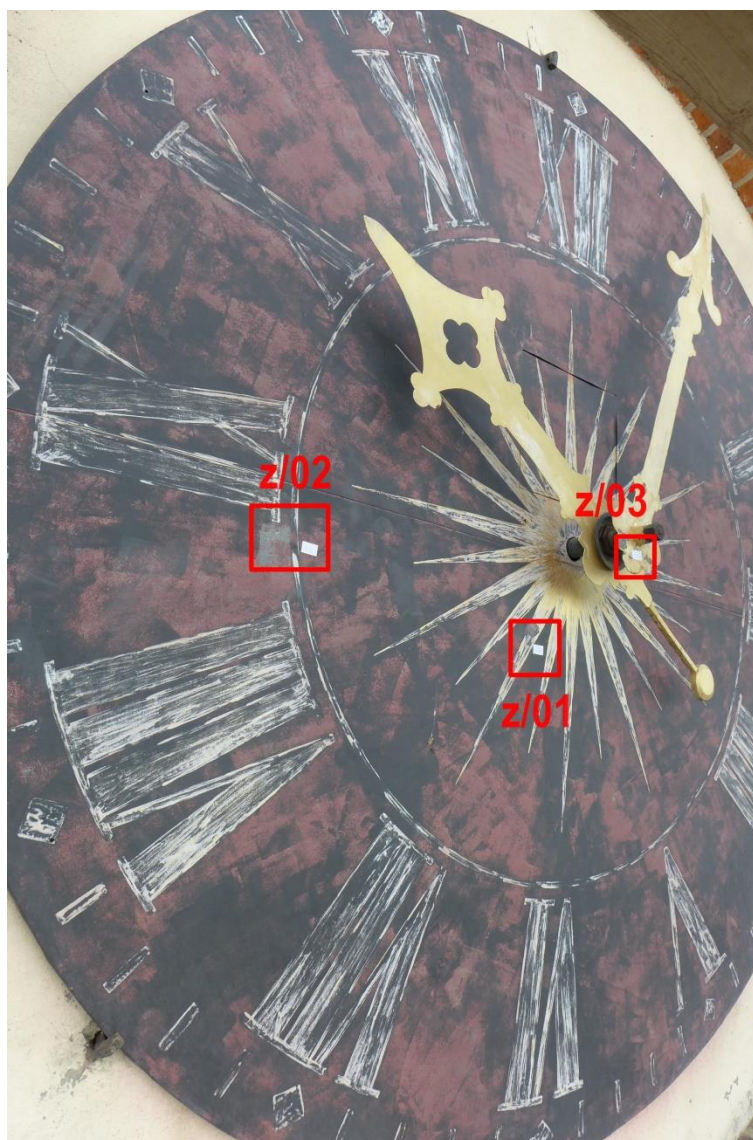
W ramach badań laboratoryjnych wykonano:

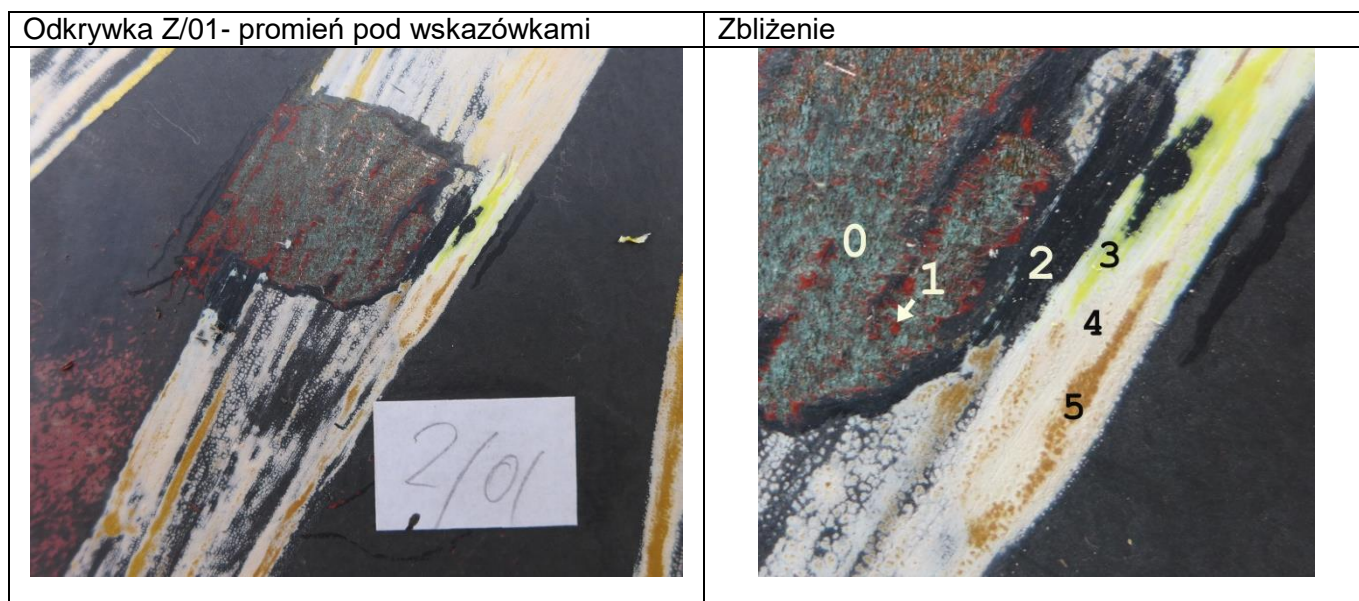
- dokumentację fotograficzną próbki (fotografia makro)
- naszlif pokazujący budowę próbki
- badanie fizykochemiczne wyprawy

#### 5.0. WYNIKI BADAŃ

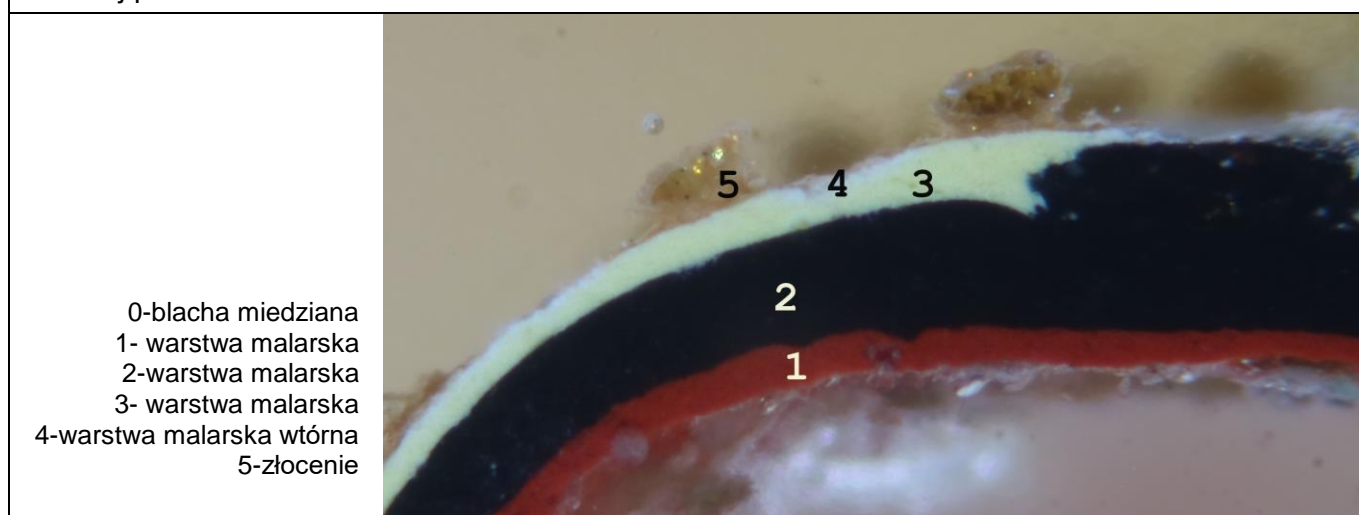
##### 5.1. Lokalizacja odkrywek i pobrania próbek.

**Tarcza zegara.**













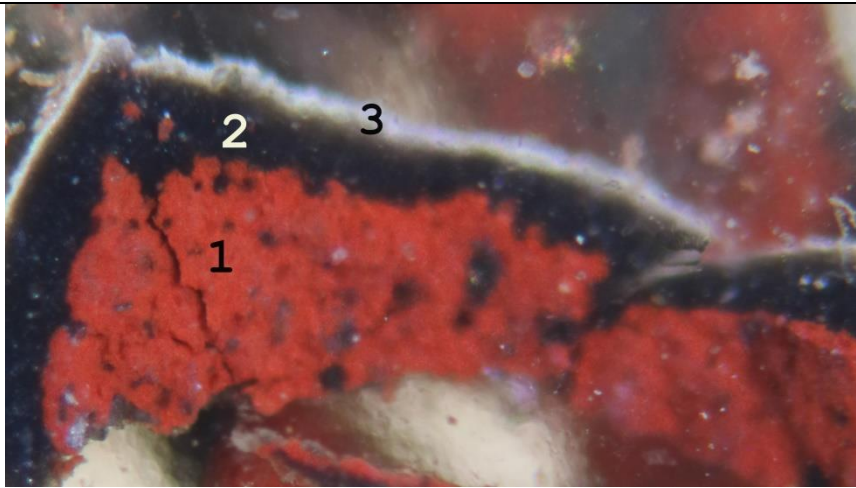
Przekrój próbki





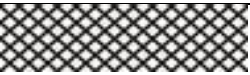

Tab. 1. Stratygrafia warstw, próbka z/01- tarcza promień pod wskazówkami

Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor
0	I		blacha	malachit
1	I		warstwa malarska pierwotna	czerwony
2	I		warstwa malarska pierwotna	czarny
3	I		warstwa malarska pierwotna	żółty
4	II		warstwa malarska wtórna	biały
5	II		warstwa malarska pierwotna	złoto mineralne

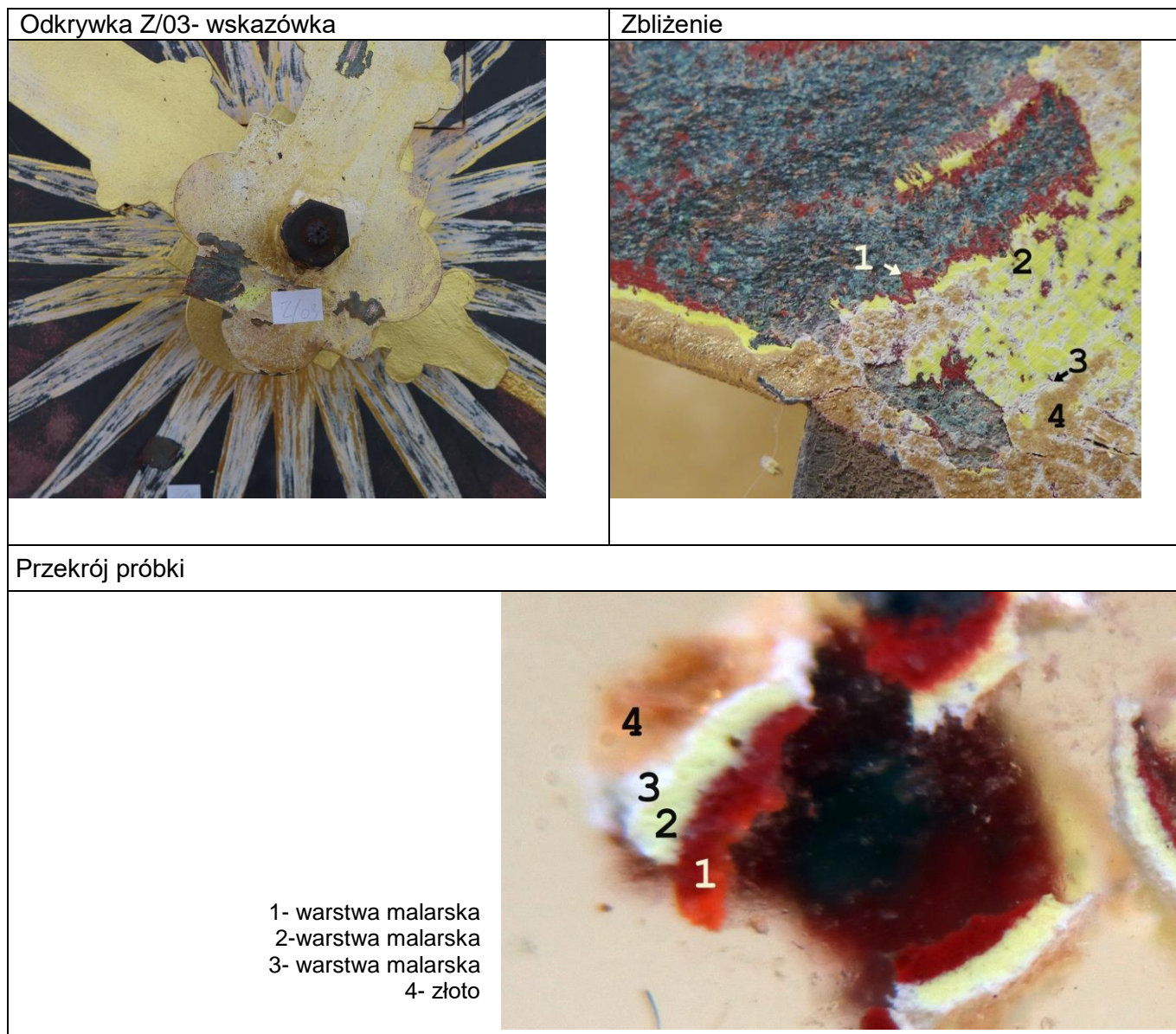


Odkrywka Z/02- obok cyfry	Zbliżenie
	
Przekrój próbki	
<p>1- warstwa malarska</p> <p>2-warstwa malarska</p> <p>3- warstwa malarska</p>	


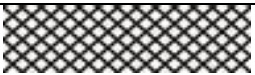



Tab. 1. Stratygrafia warstw, próbka z/02- tarcza – obok cyfry

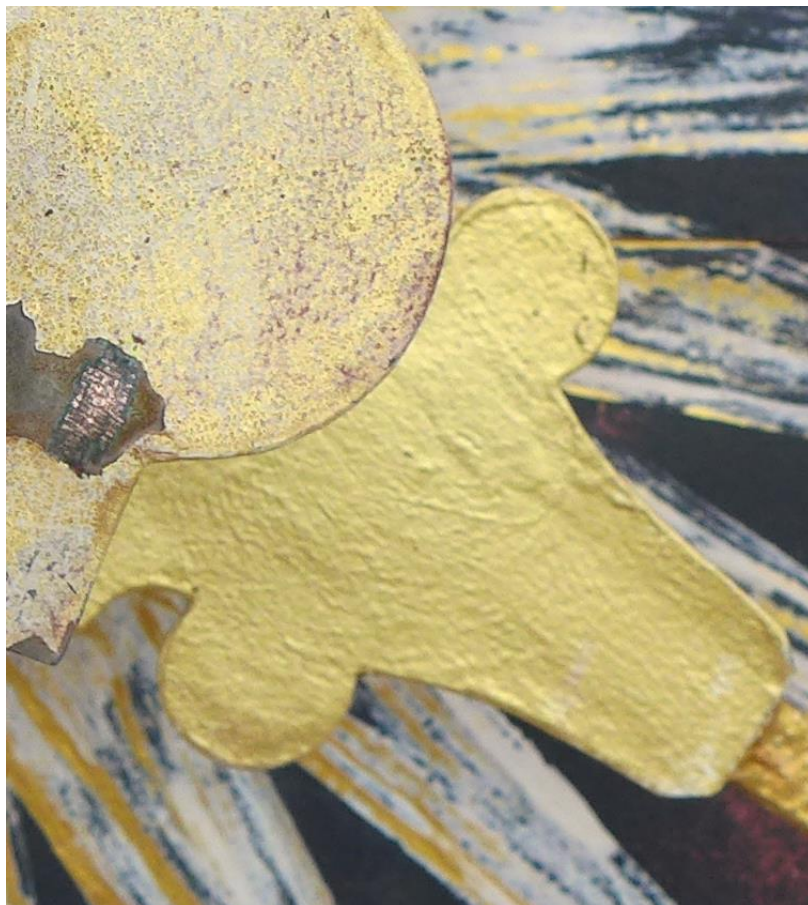
Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor
0	I		blacha	malachit
1	I		warstwa malarska pierwotna	czerwony
2	I		warstwa malarska pierwotna	czarny
3	II		warstwa malarska wtórna	biały



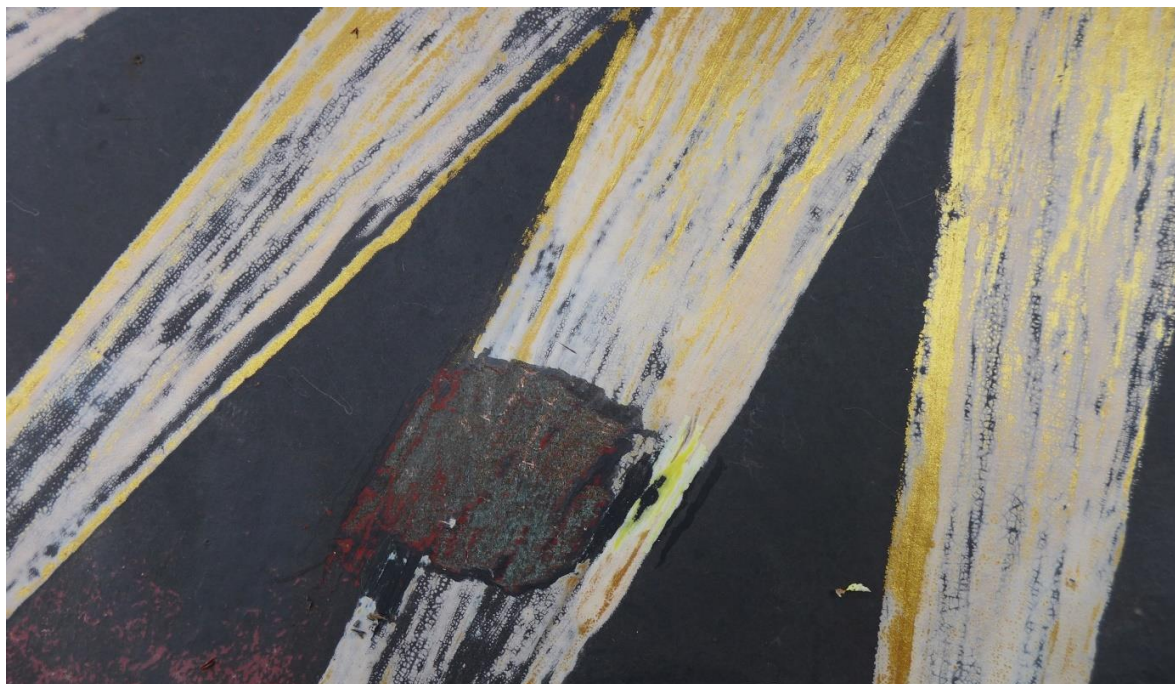


Tab. 3. Stratygrafia warstw, próbka z/02- tarcza – wskazówka

Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor
0	I		blacha	malachit
1	I		warstwa malarska pierwotna	czerwony
2	I		warstwa malarska pierwotna	żółty
3	II		warstwa malarska wtórna	biały
4	II		warstwa malarska pierwotna	złoto mineralne



Zbliżenie wtórnych warstw złota, „świeże” na wskazówce dole, starsze powyżej.  
Widoczne pociągnięcie pędzla i niezbyt dobrze przygotowaną powierzchnię.



Zbliżenie mało precyzyjnego wtórnego malowania



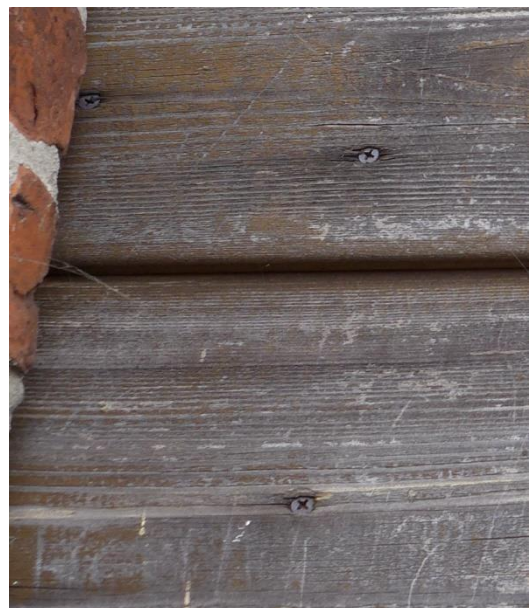


Widok żaluzji oraz zbliżenie. Bardzo równe krawędzie desek świadczące o współczesnym pochodzeniu (ostatni remont z lat 90-tych).





Drzwiczki otworów okiennych na wieży,  
współczesna deska przykręcona wkrętami go płyt  
G-K.





## **Podsumowanie.**

Badania wykazały iż:

Cyferblaty i wskazówki są wykonane z blachy miedzianej, wymalowanie tarcz jest pierwotne, farbami olejnymi, na wskazówkach widać współczesne poprawki.

- tarcze zegarowe posiadają czerwony podkład, na nim warstwa czarna a następnie kolor żółty, wtórnie złożono cyfry i wskazówki na jasnym podkładzie, złoto jak widać jest już lekko brązowe i silnie zmyte

Drewniane elementy – żaluzje i drzwiczki zamykające otwory w górnych partiach wieży są współczesne, widać dobrze zachowane drewno o zmytej i spłowiałej powierzchni.

## PROPONOWANY PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

### Tarcze zegarowe.

1. Lekkie oczyszczenie z kurzu i brudu
2. Oczyszczenie i zabezpieczenie antykorozyjne uchwytów trzymających ceفرblaty /farba z inhibitorem korozji oraz antykorozyjna w kolorze grafitowym/
3. Usunięcie wtórnych powłok metodami komplementarnymi nie niszczącymi otyginajnych warstw z tarczy i wskazówek.
4. Rekonstrukcja pierwotnego wymalowania, farbami do metalu prod Tikkurila.

### Żaluzje i drzwiczki

1. Usunięcie powłok malarskich używając past zmydlających.
2. Przeszlifowanie drewna papierem ściernym o drobnej gradacji
3. Nasycenie oczyszczonego drewna preparatem Altax Penetrin.
4. Zabezpieczenie drewna np. preparatem Tikkurila Valtti Plus Complete w kolorze starego drewna.

Opracował: M. Cholewka